

Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Oslo, 11.02.2021

Innspill til strategi for norsk samarbeid med EU om forskning og innovasjon gjennom Horisont Europa og ERA

Forskningsinstituttene fellesarena, FFA representerer de 32 forskningsinstituttene som mottar grunnfinansiering fra Forskningsrådet. FFA takker for på muligheten for å gi innspill til strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU og ERA og for muligheten til å oversitte fristen til 11.februar. Vårt innspill basert på departementets spørsmål følger i vedlegg. Vi ber om forståelse for at det gir noen gjentakelser i vår besvarelse.

Oppsummering

Det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet er viktig for Norge. Samarbeidet med EU er en integrert del av forsknings- og innovasjonspolitikken og europapolitikken og bidrar til at vi når nasjonale mål. Med norsk deltakelse i Horisont Europa (HEU) og Det europeiske forskningsområdet (ERA) vil vi videreutvikle samarbeidet og fortsette å bidra til europeisk politikkutvikling, teknologi- og kunnskapsutvikling.

For forskningsinstituttene i FFA er videreføring av differensiert STIM-EU avgjørende. Uten STIM-EU har ikke instituttene mulighet til å delta i Horisont Europa.

FFA har følgende overordnede anbefalinger til strategien:

1. STIM-EU med differensierte satser for institutter med under 25% grunnfinansiering må være sikret for hele programperioden. Uten STIM-EU vil instituttene ikke kunne delta i Horisont Europa.
2. Strategien bør adressere hvordan Norge skal arbeide for å styrke andelen av samarbeidsprosjekter i programperioden
3. Støtteordninger for posisjonering og prosjektetablering (dagens POS og PES) må gjøres treffsikre og effektive.
4. ERA samarbeidet må legge til rette for en bredde av norsk deltagelse og inkludere forskningsinstitutter
5. FFA støtter et ambisiøst mål om 3% retur fra Horisont Europa, gitt at rammevilkårene gjør det mulig for forskningsinstituttene å bidra ved å øke sin deltagelse.

FFA mener:

Horisont Europa og European Green Deal setter kunnskaps- og teknologiutvikling for det grønne skiftet tydelig på dagsorden. Det er avgjørende at Norge deltar med tyngde i samarbeidet, både for å bidra til den europeiske utviklingen og ikke å bli akterutseilt, og viktigst fordi forskningssamarbeid er avgjørende driver for å utvikle Norge til et bærekraftig samfunn og løse våre egne store omstillingsutfordringer. Norsk deltagelse bidrar til å skape arbeidsplasser og løse felles globale samfunnsutfordringer samtidig som det øker vår nasjonale vitenskapelige kvalitet. Samskaping er i større og større grad brukt som metode for å oppnå mer tilpassede løsninger og bedre utnyttelse av forskningsresultater.

Skal Norge øke omstillingstakten, kreves det mer forskning i næringslivet og offentlig sektor. Norsk instituttsektor spiller en viktig rolle i å inkludere norske bedrifter og offentlige aktører i EUs forskningssamarbeid. Denne pådriverrollen må videreføres slik at flere norske aktører får ta del i kommende forsknings- og innovasjonsprosjekter finansiert av EU. Samarbeidsprosjekter gir derfor

ringvirkninger og spredning av kunnskapen utover i samfunnet, og de gir tilgang til forskning og nettverk langt ut over det som utføres av de norske deltagerne. Norsk instituttsektor har en rolle som bidragsyter til kunnskapsformidling i samfunnet.

- Strategien bør adressere ERA i en bredere forstand og inkludere forskningsinstituttene, næringslivet og offentlig sektor i større grad. Strategien bør også ta opp i seg gode nasjonale medfinansieringsordninger, mobilisering og rekruttering, synergier mellom programmer, regionalisering gjennom blant annet smart spesialisering og kapasitetsbygging rundt forskningsinfrastrukturer.

Vi bidrar gjerne i videre dialog om strategien og ønsker lykke til med et viktig arbeid.

Vennlig hilsen

Lars Holden
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Vedlegg: Direkte svar på Kunnskapsdepartementets spørsmål

Vedlegg:

Direkte svar på Kunnskapsdepartementets spørsmål

Mål

- *Hva ønsker dere å oppnå ved å delta i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet i perioden frem mot 2027?*
- *Hvilke mål mener dere vi bør sette på nasjonalt nivå for deltakelsen i Horisont Europa og ERA?*

FFA mener:

For norsk industri er EU hovedmarkedet og -samarbeidslandene. Det er derfor vesentlig at norsk kompetanse og teknologi er konkurransedyktig og relevant for europeiske og globale samarbeidsparter og markeder. Når EU nå starter opp sitt nye rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont Europa (HEU), fra 2021 vil dette være førende og gi retning for EU og Europa som helhet på en rekke politikk- og samfunnsområder. Gjennom deltakelse i HEU får vi en enestående mulighet til å samarbeide med forskningsmiljø i Europa, tilpasse norske løsninger til felles europeiske målsetninger, og ivareta norske interesser. HEU er en viktig agenda-setter for Norge fordi programmet bl.a. skal legge til rette for grønn og digital omstilling for næringslivet og offentlig sektor.. Programdeltagelsen gir norske miljø tilgang til kompetanse, forståelse av EUs politikk og ikke minst nettverk for samarbeid. Instituttene samfunnsoppdrag er å bidra til samfunnsutvikling og instituttene vil kunne bidra til EUs ambisjoner om ønsket bærekraftig utvikling og økt konkurransekraft. Evalueringer av instituttsektoren viser at vi er en vesentlig aktør for å samarbeide med næringsliv og offentlige aktører på den internasjonale arenaen. HEU er derfor en viktig strategisk arena for instituttene for å utvikle kompetanse i forskningsfronten, dyrke forskningssamarbeid med miljøer og partnere som representerer en supplerende kompetanse og gjennom nasjonalt samarbeid spre kompetansen.

FFA mener at STIM-EU ordningen er avgjørende for at instituttene skal kunne øke sin deltagelse i HEU. Ordningen er insentiverende og gir et tillegg for å bidra til økt deltagelse av norske bedrifter eller offentlige virksomheter. Siden ordningen er en resultatbasert ordning over grunnfinansieringen, vil en kun få STIM-EU når en får tilslag i EU, på samme måte som for RBO for universiteter og høyskoler. Det er viktig at ordningen forblir i samme format som nå, med stimulans for samarbeid med næringslivet og offentlig sektor, samt for å ta på seg krevende koordinatroller. Ordningen bør fortsatt være differensiert og forutsigbar for hele programperioden. FFA mener differensiert STIM-EU bør vurderes for institutter som har grunnfinansiering under 25%, som er i nedre sjikt av myndighetens grunnfinansiering av de fleste forskningsinstitutter i Europa.

- FFA mener at det er avgjørende for Norge å delta i Horisont Europa og ERA for å:
 - Ta del i, og bidra til, den kunnskaps- og teknologiutviklingen Europa trenger for et mer bærekraftig samfunn
 - Legge til rette for at norske bedrifter, offentlige aktører og forskningsmiljø samarbeider og konkurrerer med de beste miljøene i Europa, herunder også Europeiske partnerskap, allianser og markedsadgang. Det bygger kvalitet og relevans i forskningen til nytte for samfunnet for øvrig
 - Delta i, og påvirke teknologi- og kunnskapsutviklingen i Norges viktigste import- og eksportmarked
 - Støtte offentlig sektor og samfunnet for øvrig i bærekraftig omstilling
 - Bidra til løsninger på globale samfunnsutfordringer som klimaendringer, miljøutfordringer, matproduksjon, demokratiutvikling.

Med regjeringens signaler om en ytterligere heving av ambisjonsnivået for deltakelse fra H2020 til HEU og en betydelig budsjettøkning fra H2020 til HEU, er det behov for en ny opptrappingsplan for stimuleringsmidler som STIM-EU for å sikre at Norge ikke sakter akterut.

- FFA anbefaler også at en bryter ned det nasjonale returnmålet på FoU-utførende sektorer for å berede grunnen for en målrettet og effektiv bruk av virkemidler. Mobiliserings- og stimuleringsvirkemidler med dokumentert effekt bør styrkes.

ERA

FFA mener:

Målene og initiativene i ERA har ikke vært like sentrale for alle aktører. For forskningsinstituttene er god forskermobilitet og deling av forskningsinfrastruktur svært relevant, det samme er samarbeid gjennom Joint Programming Initiatives (JPI). Skal man få til mer gjennom ERA, må det tilrettelegges for bedre og mer lønnsomme ordninger som dekker kostnader og gjør dem attraktive også for institutter. Ved finansiering av aktiviteter fra norske midler, bør forskningsrådstimepriser fortsatt benyttes for instituttene, og for alle aktivitetene.

For forskningsinfrastruktur er det en klar policy fra EU at man skal utnytte tekniske forskningsinfrastrukturer bedre både gjennom smarte spesialiseringsstrategier, målrettet kapasitetsbygging og effektivisering, samt optimalisert bruk i de ulike EU programmene. Det er signaler på mer direktekobling mellom f.eks. Horisont Europa og program som Digital Europe Programme (DIGITAL). For FFA sine medlemmer som er 'not-for-profit' organisasjoner er det viktig at det tilrettelegges for økonomiske ordninger som gir kostnadsdekning i samarbeidet. ERA innspillet for 2021-2027 har hovedvekt på samarbeid i tilknytning UH-sektoren og lite på instituttsektoren. Instituttsektoren forvalter og drifter viktige nasjonale infrastruktur med stor internasjonal verdi, og for å få til enda mer må man også se på ordninger og muligheter som ligger i instituttene del av kunnskapsbyggingen.

- Strategien bør adressere ERA i en bredere forstand og inkludere forskningsinstituttene, næringslivet og offentlig sektor i større grad.
- Strategien bør ta opp i seg gode nasjonale medfinansieringsordninger, mobilisering og rekruttering, synergier mellom programmer, regionalisering gjennom blant annet smart spesialisering og kapasitetsbygging rundt forskningsinfrastrukturer.

Muligheter og utfordringer

- *Hvilken betydning har europeiske forsknings- og innovasjonsaktiviteter for dere?*
- *Ser dere nye/utnyttede muligheter ved å delta?*
- *Hva er de største utfordringene og hindringene knyttet til deltakelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet?*
- *Hvordan arbeider dere for å spre og ta i bruk kunnskap og resultater fra det europeiske samarbeidet, i egen organisasjon og/eller utover egen organisasjon?*

FFA mener:

Norges deltagelse i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon er avgjørende for norsk omstilling til et bærekraftig samfunn. EUs European Green Deal vil være førende for forsknings- og innovasjonspolitikken. EUs forskningssamarbeid er den viktigste internasjonale arena for norsk forskning. FFA mener at det er avgjørende at Norge deltar i dette europeiske samarbeidet med de beste innen forskning og forskningsbasert innovasjon.

Forskningsinstituttene er viktige deltagere i EUs rammeprogram, og instituttene mobiliserer næringsliv og offentlige aktører som samarbeidspartner i forskningsprosjektene. Skal instituttene ha mulighet til å øke deltagelsen, må STIM-EU videreføres på minimum samme nivå i programperioden for Horisont Europa. De samlede rammebetingelsene for instituttene deltagelse må være forutsigbare og ses i sammenheng slik at alle instituttene har mulighet til å delta i bredden av Horisont Europa med kostnadsdekning.

- Deltagelse i Horisont Europa er avgjørende for norske bedrifter, offentlige virksomheter og forskningsinstitutters samarbeid med europeiske forskningsmiljøer og bedrifter. Samarbeidsprosjekter setter norske problemstillinger på den europeiske forskningsagendaen og

bringer den beste kunnskapen tilbake til norske forskningsinstitutter, bedrifter og offentlige virksomheter. Det styrker kvaliteten og relevansen i norsk forskning og bidrar til at norske partnere får tilgang til verdifull kunnskap, langt ut over det Norge alene kan utvikle.

- EU-strategien bør forsterke samarbeidsprosjekter fremfor "monokontraktprosjekter" med kun én deltaker gjennom HEU. Samarbeidsprosjekter bygger samarbeidsrelasjoner, nettverk og kapasitet nasjonalt og i Europa og gir tilgang til forskning av vesentlig større verdi enn selve returen til Norge. Samarbeidsprosjekter bidrar til kunnskapsformidling og bedre utnyttelse av prosjektresultater, og dermed stor samfunnseffekt av investeringene. Forskningsmiljø som tar en rolle i utviklingen av prosjektene, bringer aktører inn og ivaretar Norges interesser i HEU, må styrkes i den rollen.
- FFA mener at differensiert STIM-EU må videreføres for institutter med lav grunnfinansiering i europeisk sammenheng, dvs inntil 25% grunnfinansiering, for slik å nærme seg rammevilkår for store deler av instituttsektoren i EU. Uten differensiert STIM-EU vil mange institutter ikke kunne øke sin EU-deltagelse.

STIM-EU er indirekte kompenserende for tapt inntekt pga lave timepriser i EU og øker derfor instituttens grunnfinansiering med 33 prosent av det beløp et institutt innhenter i finansiering fra EU. Imidlertid dekker ikke dette tilskuddet instituttens underskudd på deltagelse i EU-prosjekter. Derfor har KD innførte differensierte satser i STIM-EU på inntil 50 prosent for institutter med lavest grunnfinansiering. STIM-EU må videreføres med differensierte satser for institutter under 25% GF og gjelde for alle aktiviteter i HEU. Det er ønskelig at uttelling for samarbeid med bedrifter og offentlige virksomheter, samt for å lede EU-prosjekter, belønnes og at ordningen er forutsigbar.

- FFA mener at norske myndigheter og fagetater må ta et større ansvar for at norske interesser ivaretas i utforming og ledelse av partnerskapene. Erfaringene fra det industrielle partnerskapet SPIRE viser at ved aktiv norsk deltagelse, kan norske interesser bli høyt prioritert. Denne erfaringen må benyttes for å styrke norske interesser på flere områder, i nye partnerskap.
- Horisont Europa legger økt vekt på samarbeid i partnerskap (pilar II) av ulike slag. Deltagelse i de europeiske teknologiplattformene og de mer etablerte juridiske enhetene gjennom Europeiske partnerskap (JTI og JU'er) gir norske aktører et utvidet nettverk og svært verdifull tilgang til informasjon og påvirkningsmuligheter på utlysningene som kommer.
- Uforutsigbarhet i rammevilkår er en hindring for økt deltagelse fra instituttene i dag;
 - Uforutsigbarhet om satser og innretning i STIM-EU. I dag varierer %vis uttelling for samarbeid og koordinatorrolle med hvor stor suksess norske institutter samlet har i EU. Økt forutsigbarhet ved at hver faktor gir uttelling på 5% (kumulativt), vil redusere risiko og øke instituttens mulighet for å delta i EU-prosjekter.
 - Investeringene ved posisjonering og prosjektutvikling innebærer store kostnader og risiko (tilslags% i H2020 er lav). Rammen for posisjoneringsstøtte (POS) og prosjektetableringsstøtte (PES) i Forskningsrådet begrenser mulighetene for institutter til å mobilisere søknadsprosesser. POS er vesentlig for å komme i inngrep med hvordan utlysningene utformes og dermed ivareta norske FoU miljøer, næringsliv og offentlig sektor. PES er nødvendig for at institutter skal ha mulighet for å øke søknadsaktiviteten, ikke minst for institutter som er nye i EU-samarbeid.
 - Egenandelkrav i sektorprogrammer som samspiller med HEU, som DIGITAL (se under) er krevende for instituttene. Nasjonal medfinansiering må sikre rammevilkår som muliggjør deltagelse hvis instituttene skal kunne ta en rolle som næringslivets samarbeidspartner.
- Spredning av resultater og gjenbruk av ny kunnskap er viktig for å få full effekt av EU-samarbeidet. Spredning av prosjektresultater karakteriserer forskningsinstituttens arbeid. Ikke minst bidrar prosjekter med bred samfunnsdeltakelse til kunnskapsformidling og bedre utnyttelse av prosjektresultater. Kunnskapen spres videre gjennom nye samarbeidsprosjekter, gjennom vitenskapelige artikler og populærvitenskapelige artikler og annen formidlingsaktivitet gjennom digitale medier og populærvitenskapelige saker.

- Noen eksempler på spredning og samfunnseffekt er vist på FFAs nettside: <https://www.abelia.no/bransjer/forskning/forskning-funker/>

Mobilisering, støttetjenester og incentivordninger

- *Hvordan arbeider dere med å mobilisere til og støtte opp under (potensielle) deltakere?*
- *Hvilke nasjonale støttetjenester (f.eks. informasjon, kurs/kompetanseutvikling, rådgivning og økonomiske stimuleringsordninger) er særlig viktige for at dere skal lykkes?*

FFA mener:

HEU er mer innrettet mot innovasjon og implementering av forskning enn tidligere rammeprogram. Samarbeid på tvers og nye konsortier blir vesentlig for å lykkes. Forskningsinstitutter er historisk sett erfarne med samskaping og mobilisering. Strategien bør legge opp til ambisjoner og tiltak som insentiverer økt mobilisering av både nye og tidligere aktører. Forskningsinstituttene mobiliserer gjennom invitasjon inn i prosjektsøknadsarbeid og etablering av prosjekt. Instituttene har også lang erfaring med rammeprogrammet og bistår ofte nye partnere med å håndtere byråkratiet søkerne møter, på partners initiativ. Ved gjennomføring og rapportering bistår forskningsinstituttene næringslivet og offentlige aktører ved også å guide dem igjennom prosessene som er forventet. FFA mener at insentivordninger for å styrke og støtte forskningsadministrasjonen bør gjelde for forskningsinstituttene på grunnfinansiering, på samme måte som UH-institusjoner har hatt tilgang til slike insentiver siden 2015.

FFA mener det er utviklingstrekk i HEU i retning sterkere regional forankring av prosjektene, synergier med andre budsjetter og offentlig investeringer, samt forventning til involvering av innbyggere i prosjektene. Skal en lykkes med å nå de overordnede politiske målene som ligger bak HEU, må prosjektresultatene iverksettes gjennom politikk og i offentlig budsjett. Det er derfor vesentlig at man inkluderer de samfunnsvitenskapelige miljøene i disse tverrfaglige prosjektene.

- STIM-EU ordningen er avgjørende for forskningsinstituttens deltagelse i HEU. STIM-EU må være forutsigbar for at insentivene skal virke. Siden ordningen er en resultatbasert ordning (RBO) over grunnfinansieringen, gir den kun uttelling hvis en lykkes i HEU, på samme måte som i RBO for universiteter og høyskoler (UH). Se også over.
- Introduksjonen av Green Deal og Missions gjør at deler av HEU vil støtte mer sammensatte prosjekter enn tidligere for å svare ut konkrete politiske mål. Dette krever et NCP-apparat som evner å mobilisere og koordinere nasjonale prosjektinitiativer på tvers av sektorer. Samarbeid blir vesentlig og arbeidsdelingen mellom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og ENOVA må være tydelig på dette området.
- Det bør utredes om dagens mangfold av virkemidler er en hensiktsmessig og kostnadseffektiv måte å stimulere til mer deltagelse i EUs forsknings- og innovasjonssamarbeid, eller om stimulering bør gjøres i form av større, målrettede og mer robuste ordninger. Per i dag er virkemiddelapparatet relativt fragmentert og tilbyr mange mindre ordninger.
- Regjeringen må aktivt og tidlig signalisere overfor Europakommisjonen at Norge ønsker bred deltagelse i relevante Europeiske partnerskap på områder hvor vi har særskilte forskningspolitiske og industrielle interesser. Norske aktører som deltar i governance i partnerskap, bør sikres kostnadsdekning.
- FFA deltar i FINN-EU, et samarbeidsnettverk mellom KS, UHR og FFA med målsetning å mobilisere mer samarbeid om EU-søknader mellom kommuner og forskningsmiljø. Dette er en del av Forskningsrådets mobiliseringsarbeid hvor de fleste er regionale EU nettverk hvor også instituttene deltar. Disse nettverkene er viktig for samhandling og mobilisering i hele Norge.

Samspill med andre programmer og initiativer

- *Hvilke muligheter og utfordringer ser dere når det gjelder å utnytte synergier mellom Horisont Europa og ERA og andre europeiske programmer og initiativer?*
- *På hvilke områder og hvordan ønsker dere å utnytte synergier mellom deltakelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet (Horisont Europa og ERA) og det europeiske utdanningsamarbeidet (Erasmus+ og Det europeiske utdanningsområdet)?*

FFA mener:

Den nye programperioden vil være preget av strammere budsjetter og økonomiske utfordringer. Det er viktig for EU og Norge at programporteføljen bidrar til omstilling, bærekraft og økonomisk vekst. Det er forventninger til synergier og tettere koblinger mellom programmene enn tidligere. I H2020 så vi eksempler på pilotutlysninger i partnerskap hvor man hadde arbeidspakker finansiert av andre sektorprogrammer for å ta ut effekten og sørge for en sømløs videreføring av prosjektresultene. Også i ordinære H2020 utlysninger har vi sett at det har vært forventet enn viss prosent merfinansiering for videreføring av prosjektarbeidet.

Det vil være tett kobling mellom HEU og programmer Norge deltar i som DIGITAL, men også mot programmer Norge ikke deltar i, som CEF transport. Dette gjør at norske miljøer og virkemiddelapparat må kjenne til Norges muligheter og barrierer. Det samme gjelder for ERA.

Strategien bør inneholde en helhetlig plan for hvordan Norge kan strukturere nasjonale virkemidler som muliggjør norsk deltagelse i programmer som ligger utenfor, men er koblet til HEU, slik som DIGITAL, LIFE, EU4health og Erasmus+.

- Nasjonale og regionale FoU-satsinger/virkemidler bør samspille med HEU-satsinger og slik bygge opp under, kvalifisere for og ta ut effektene av deltagelse i HEU. Nasjonale rammevilkår må sikre at en henter ut synergier mellom HEU og andre programmer. Slik som finansieringen i enkelte sektorprogrammer er innrettet, vil det bli stilt store krav til egenandeler for å gi tilgang.
- Norge må delta i DIGITAL for å hente ut full effekt av forskningen i HEU på digitaliseringsområdet. Programmet er primært rettet mot næringslivet. EU kommisjonen har forventning om nasjonal medfinansiering. Det avgjørende at norske virkemidler legger til rette slik at egenandelkravet i DIGITAL løses for de ulike aktørene. Alternativt vil ikke forskningsinstituttene ha mulighet til å delta for å mobilisere næringslivet og bidra i kritisk aktivitet for å nå full effekt av det som utvikles i HEU.
- Det er ønskelig med økt deltagelse i Marie Skłodowska-Curie-Innovative Training Networks (MSCA-ITN) for å skaffe eksellente forskere og samarbeide med de beste europeiske utdanningsmiljø på doktorgradsnivå. Samarbeid i European Training Networks (ETN), European Industrial Doctorates (EID) eller European Joint Doctorates (EJD) bør prioriteres. Samarbeid i utdanning av PhD forsterker nettverk i Europa og utvikles ofte til søknader med økt kvalitet og sannsynlighet til å bli innvilget. Her vil instituttene ha en rolle som kan støtte oppunder næringslivsrelevansen.